

CUM SĂ NE FACEM O VARĂ DE NEUITAT

Vlad POHILĂ

Poate cîte ceva îşi aminteşte: O vară de neuitat este titlul unei părţi din faimosul roman al lui Petru Dumitriu Cronică de familie. La fel, O vară de neuitat, se numeşte şi un excelent film, turnat după această proză, de către Lucian Pintilie, o peliculă ce a adunat mai multe premii prestigioase la Cannes şi la alte festivaluri importante de cinema.

Acolo – şi în cartea lui P. Dumitriu, şi în pelicula lui L. Pintilie – era vorba de neuitarea unui anotimp datorată iubirii. Noi însă ne vom referi la şansa de a avea o vară de neuitat graţie pasiunii pentru cărţi, pentru lecturi – un obiectiv greu de realizat, şi totuşi, întru totul realizabil, avînd în vedere similitudinile ce pot exista, ce există, de fapt, între iubirea dintre oameni, pe de o parte, şi dragostea oamenilor pentru carte, pe de alta.

Despre pasiunea lecturii se scrie şi se vorbeşte mai mult, ideile pe această temă convergînd spre concluzii clare: dragostea pentru citit este un dat (un dar), însă, în multe situaţii, ea devine o necesitate. La fel, destul de des este abordat şi subiectul privind locul cel mai bun pentru lectură. Aici, opiniile sînt împărţite: unii consideră că locul ideal pentru citit este casa, alţii – văd acest loc în bibliotecă, cei din a treia (a patra, a cincea...) categorie optează pentru lecturi eficiente în alte părţi. Numeroşi oameni au certitudinea că, în funcţie de scopul urmărit, putem citi oriunde – de la parcuri pînă la transportul în comun.

Mai puţin, am impresia, s-a scris despre timpul potrivit pentru lecturi. Personal, am scris cîndva, chiar la această rubrică, un articol în care îmi exprimam opinia că orice anotimp este bun pentru lectură. Nu am făcut decît să enunţ un adevăr banal, totuşi, trebuie să recunosc, am exagerat niţel, doar lucrurile trebuie văzute ceva mai nuanţat. Cel puţin în ceea ce priveşte neamul nostru, care în secole lungi de preocupări continui pentru muncile agricole, a făcut o distincţie netă între cele patru anotimpuri, situîndu-le în două „tabere” cumva ireconciliabile: vara şi iarna, primăvara şi toamna. Vara e timpul muncilor multe şi grele, iarna, dimpotrivă, e vremea unei relative relaxări. Toamna şi primăvara au un statut mai puţin cert, dat fiind că simbolizează un sfîrşit, respectiv, un început, care, raportate la diferite domenii, uneori se inversează: primăvara e începutul muncilor agricole, dar şi sfîrşitul anului de studii; toamna, dimpotrivă, încep studiile de tot felul şi se încheie ciclul lucrărilor „la deal”, adică în grădini, în livezi, în vii.

Delimitările acestea sînt, desigur, convenţionale. Căci moldoveanul este mereu, în orice anotimp, prins în cele mai incredibile îndeletniciri, munci, preocupări. Asta, potrivit unei teorii „literar-etnopsihologice” a lui Ion Druţă, pe care îmi place să o invoc de cîteva decenii, deja, de cînd am descoperit-o, uluit, în una din prozele sale (cred că în Povara bunătăţii noastre... – ce zic cei cu memoria mai proaspătă?!). Dezvoltînd această teorie (sau idee, oricum, deloc neglijabilă), marele nostru scriitor din Cîmpia Sorociei, stabilit de o viaţă la Moscova, dă verdictul că moldovenii ar fi o naţiune osîndită pe viaţă la munci... Şi dacă nu am fi fost încreştinaţi, cu două milenii în urmă (fac această precizare pentru a sublinia şi temeinicia acestui ataşament faţă de creştinism), aşadar, dacă nu aveam implantată în suflet legea ortodoxă, care îi obligă pe cei credincioşi să nu lucreze fizic de sărbători, atunci ne-am fi stins ca neam, am fi pierit din cauza muncilor care început au, nu au însă şi un sfîrşit.

În această originală doctrină a sa, Ion Druţă se referea mai ales, dacă nu exclusiv, la ţăranii noştri. Noi, în demersul nostru vizînd lecturile, nu vom face abstracţie de ţărani, deşi nu pornim de la delimitările stabilite în ceea ce priveşte categoriile sociale. Vom încerca să găsim un numitor comun pentru aceste categorii (extrem de diferite, la noi, şi acum; mai mult, ele şi actualmente aflîndu-se într-un anumit antagonism). Aşadar, vom vorbi despre tineri – elevi, studenţi, ţărani, muncitori, funcţionari, alţi intelectuali de vîrstă tînără. Oricît de mari ar fi diferenţele între ei (să zicem, între tinerii de la universitate, din Chişinău, şi colegii lor de generaţie ce au mai rămas „la coarnele plugului”, la muncile agricole), există între ei şi destule tangenţe, aspecte comune, asemănări vizibile.

Fireşte, oamenii noştri de la ţară nu îşi pot permite, nici în prezent, luxul de a citi vara, cînd pămîntul geme în aşteptarea lor, ca să fie îngrijit, lucrat, apoi şi uşurat de rodul culturilor agricole. Nici măcar iarna ei nu pot „rupe” zi de zi vreo oră pentru „cetitul” cărţilor, revistelor, ziarelor restante din vară-toamnă sau al scrisorilor primite mai înainte de la cei dragi. Doar la sărbători – şi calendarul de iarnă este deosebit de generos la acest capitol – locuitorii satelor se pot apleca şi asupra tipăriturilor. Scriu aceste rînduri şi în faţa ochilor îmi apare chipul mamei... Avea un adevărat cult pentru cuvîntul tipărit, cu deosebire pentru cel din cărţile bisericeşti. Sfînta Scriptură o deschidea ca să citească măcar vreo cîteva pagini, uneori cu voce tare, în fiecare duminică şi de sărbători (religioase, evident, alte sărbători nu cunoştea, dar nici nu le recunoştea). În anumite zile de odihnă îşi oprea ochii şi peste paginile altor cărţi, „lumeşti”, dintre acestea cap de listă făcea Baltagul lui M. Sadoveanu, la care se întorcea adeseori. Mama ne-a transmis şi nouă, copiilor, interesul şi plăcerea de a citi. Parcă în continuarea unei frumoase tradiţii familiale, toate surorile mele citesc cu pasiune: săptămînal – Literatura şi arta şi Timpul, lunar (sau o dată în două luni, după cum izbutesc să le trimit) – Povestea mea sau Întîmplări adevărate, trimestrial – BiblioPolis... Iar între aceste publicaţii periodice îşi fac loc şi unele cărţi: oricît ar părea de greu credibil, şi acum, nu numai intelectualii, dar şi alţi oameni, poate şi mai necăjiţi, de la ţară, pasionaţi de lectură, caută să citească autorii, respectiv, volumele care fac vîlvă la Chişinău. Sora Liuba, bibliotecară, a citit printre primii în părţile noastre (Putineşti-Floreşti din Cîmpia Sorociei) Tema pentru acasă a lui Nicolae Dabija,

Împrumutînd de la Biblioteca raională „Ion Creangă” un exemplar, pe care sora mai mare, ȝaca Dusia, l-a citit în timpul sărbătorilor de iarnă, ca să-l transmită pentru perioada sărbătorilor de Paști altei surori, Galina, de la care romanul a prins a colinda și pe la alte rude și vecini, mai ales prin case de profesori, învățatori, agronomi, felceri putineșteni. Aceștia, fiind mai puțin legați de muncile cîmpului, au și alte ritmuri la lectură, încît, pînă la Duminica Mare s-ar putea să aibă Nicolae Dabija și în satul meu natal cîteva zeci de noi cititori. Din cîte știi, adună cititori și romanul Cludiei Partole Viața unei nopți sau Totentanz, următorul la rînd e noua narațiune a lui Aurelian Silvestru, posibil și alte apariții editoriale ce au bulversat capitala basarabeană în ultimul timp. Mama, nu țin minte să fi împrumutat cuiva vreo carte, pentru „cetit”, cum spunea ea, dar iată că surorile mele, avînd biblioteci personale frumoșele, fiind posibil mai la curent cu autorii sau lecturile ce merită atenție, „propagă” – benevol și, se pare, chiar cu plăcere – revistele sau cărțile disponibile, printre consătenii dornici, interesați de lectură.

Subiectul abordat de noi – cum să ne facem o vară de neuitat – are, cu certitudine, pentru multă lume, o „rezolvare” tradițională: „mergem la munte”, „mergem la mare”!... Foarte posibil, acum, unii vor găsi soluția în a pleca în străinătate: să-și vadă rudele, dar să și muncească acolo cîteva luni, pentru un ban la casă. Persoanele din ultima categorie – cei care se duc în lunile de vară ca să muncească în neagra străinătate – evident, nu pot constitui obiectul atenției noastre în acest articol. Ne vom referi însă neapărat la cei care au formidabila șansă de a merge vara la odihnă. Orice fel de relaxare nu exclude cititul cărților, ba poate dimpotrivă chiar. Se vor schimba probabil opțiunile de lectură: dacă la mare sau la munte există loc, timp, anturaj, condiții prielnice și pentru citirea unor cărți serioase, apoi cît timp ne deplasăm prin gări și aeroporturi, prin trenuri sau avioane, aici mai curînd vom căuta să facem niște lecturi facile – reviste gen Povestea mea ori de integrame, cărți de aventuri sau romane polițiste, narațiuni istorice ori sentimentale... Liceenii și studenții, chiar și în toiul vacanței mari, e bine să rețină axioma că, în genere, nu poate exista vacanță „liberă de lecturi” pentru un tînăr studios, care vrea să devină un bun specialist, să facă o carieră pe cinste. Mai mult, tocmai vara este timpul potrivit de a citi anumite cărți pe care, în timpul anului de învățămînt, nu au putut să le deschidă, fiind nevoiți să se ocupe prioritar de volumele prevăzute ca obligatorii în programa de studii. La fel ar trebui să procedeze și elevii din clasele mici și medii.

În acest context, nu putem trece cu vederea programul Lecturile verii, susținut de mai mulți ani deja de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Este o inițiativă extrem de valoroasă, prin faptul că cele 31 de filiale ale BM „Hasdeu” își țin mereu ușile deschise, cît de mare e ziua de vară, astfel zeci de mii de volume așteptîndu-și mereu potențialii solicitanți. Tot așa însă, aceste 31 de biblioteci vă oferă un loc sigur pentru a citi în voie, în liniște și pace. Mai e la mijloc și acest amănunt: bibliotecile noastre, mai exact, bibliotecarii noștri, compar (și) în aceste luni de vară ca niște buni sfetnici, consultanți bine informați pentru cei aflați în dilemă: ce e mai bine, ce e mai util sau mai plăcut să lectureze în această perioadă a anului. În fine, nu putem face abstracție nici de faptul că cel ce trece pragul bibliotecilor în aceste zile caniculare, poate beneficia și de variate programe: culturale, instructive, distractive, nu rămîne decît să alegeți ce vă este mai mult pe plac. A spus cineva, cu multă dreptate: cartea e cel mai bun prieten, deoarece este prietenul care nu te va trăda niciodată... Extrapolînd, vom spune că biblioteca nu-și trădează niciodată prietenii, alias utilizatorii, beneficiarii. De aceea vă și îndemnăm să profitați de această generozitate a cărții, a bibliotecilor, a bibliotecarilor. Desigur, pentru a fi demni de asemenea prieteni, e bine să avem o și abordare personală cît mai clară: ce dorim să citim, ce autori preferăm, de ce subiecte, genuri sau specii de literatură avem nevoie și, în primul rînd, să ne dumerim dacă în genere dorim, preferăm, căutăm, avem nevoie... Vreau să cred că prietenii, apropiații, cei mai numeroși beneficiari ai filialelor și sălilor de lectură din rețeaua BM „B.P. Hasdeu” nu se confruntă cu asemenea dileme. Ca și oricare alt anotimp, o vară poate deveni memorabilă prin vreo frumoasă escapadă la munte; printr-o săptămîină-două petrecute pe o plajă, „la marginea mării”; prin niște excursii sau vizite de familiarizare cu centre culturale, monumente istorice; nu mai puțin – prin vreo relație sentimentală intens trăită. Dar acest anotimp, ca și celelalte trei, va deveni la fel de neuitat și prin contactul cu biblioteca, cu cartea, cu lecturile. Cu anumite eforturi – financiare sau de natură strict umană – poți reveni la mare, la munte, la vreun obiectiv de interes turistic. La fel, poți reveni la un om drag – de regulă, tot cu un consum, fie el sufletesc, fie din nou material. Însă la o carte poți reveni oricînd și oricum, fără a face vreun efort ieșit din comun: cărțile ți se oferă fără a cere nici măcar cea mai neînsemnată recompensă, poate doar cu excepția dorinței de a fi citite. Prin aceasta cartea își asigură un segment, un loc, un rol, cu totul aparte în scara valorilor. Inclusiv capacitatea de a impresiona sufletul omenesc, creierul uman, astfel lecturile devenind memorabile. Iar prin ele – și anotimpul în care facem aceste lecturi, în cazul dat vara, ce vine și poate fi pentru oricine, an de an, un anotimp de neuitat.

Vlad POHILĂ